

S P R A W O Z D A N I A I Z A P I S K I

KWARTALNIK HISTORII KULTURY MATERIALNEJ 66 (1), 2018
PL ISSN 0023-5881
www.iaepan.edu.pl

ANNA NIERYCHLEWSKA, *Zamki i dwory województwa rawskiego w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*, Monografie Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, vol. X, Łódź 2013, ss. 324 + mapa.

W odtwarzanych dziejach Mazowsza ciągle natrafiamy na obszary i problematykę słabo lub tylko częściowo poznane. Niewątpliwie należy do nich historyczne województwo rawskie i tutejsze rezydencje książęce, królewskie, szlacheckie i biskupie. Przybliżenia tego zagadnienia na podstawie bardzo pracochłonnego co do zebrania i trudnego do interpretacji materiału źródłowego podjęła się Anna Nierychlewska w opublikowanej właśnie rozprawie doktorskiej. Chronologicznie praca obejmuje okres od początku XIII w. po połowę XVII w. (s. 10). W rzeczywistości Autorka omawia niekiedy dzieje poszczególnych obiektów sięgające doby wczesnego średniowiecza i kontynuuje je aż po czasy współczesne.

Praca składa się z dwóch części. Pierwsza z nich to część analityczna podzielona na trzy rozdziały poprzedzone wstępem i podsumowane zakończeniem. Rozdział I to wprowadzenie, w którym Autorka omawia cel, zakres i metodę pracy, następnie położenie, granice i uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze województwa. W rozdziale II poznajemy podstawę źródłową: archeologiczną, pisaną i kartograficzną oraz istniejącą literaturę przedmiotu. Rozdział III jest podzielony chronologicznie. Na początku Autorka omawia tytułowe siedziby powstałe w dobie średniowiecza, najpierw grody i zamki książęce, biskupie i rycerskie, a następnie dwory w tym samym podziale. Po nich poznajemy dwory i pałace z doby nowożytnej, również w podziale własnościowym. Obie części kończą rozważania podsumowujące ustalenia Autorki.

Część druga pracy to katalog omawianych rezydencji w układzie alfabetycznym. Opis każdego obiektu obejmuje jego obecną przynależność administracyjną, a następnie określenie rodzaju obiektu, rok poświadczenia w źródłach pisanych, typ własności, lokalizację w obrębie historycznego podziału administracyjnego (powiatu), przynależność parafialną. Dalej, w sześciu punktach, Autorka omawia dzieje danej miejscowości, położenie i opis budowli, przytaczając w miarę możliwości zachowane opisy ich wyglądu, wyniki wykopaliskowych i powierzchniowych badań archeologicznych, architektonicznych, obecny stan zachowania, osobę budowniczego, a na końcu zamieszcza literaturę przedmiotu. Większość opisów jest ilustrowana fragmentami mapy Kwatermistrzostwa ukazującymi położenie omawianego obiektu, a część zilustrowano dodatkowo zachowanymi planami dóbr, miejscowości lub planami architektonicznymi i widokami obiektów. Na końcu pracy odnajdziemy obszernie spisy wykorzystanych opublikowanych i archiwalnych źródeł pisanych, dokumentacji archiwalnej z przeprowadzonych badań archeologicznych i architektonicznych oraz opracowań publikowanych. Do pracy dołączono konturową mapę historycznego województwa rawskiego z naniesionymi numerami katalogowymi obiektów wraz z ich zróżnicowaniem typologicznym.

Podsumowując — otrzymaliśmy cenną publikację, w której sposób ukazania podjętej problematyki i język wykładu jest dostępny dla każdego czytelnika interesującego się budownictwem rezydencjonalnym i rezydencjonalno-obronnym.

Elżbieta Kowalczyk-Heyman